

200 Kuruş

İÇİNDEKİLER

— Koç Topluluğu ve
Türkiye'nin Elli
Yılı

Koç Topluluğunun
Bugünkü
Durumu 1

— UNCTAD IV ve
Düşündürdükleri 22

TİB adına sahibi ;
GÜREL TÜZÜN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
NAMİK ÖZCAN

Yönetim Yeri :
Karanfil Sok. 14/10
Kızılay/ANKARA

Basıldığı Yer :
EREK OFSET MATBAASI
Ankara 1976

Bültendeki yazılar kaynak gösterilmek ve içeriği değiştirilmemek şartıyla yayınlanabilir. İlgili sayılardan gönderilmesi rica olunur.

KOÇ TOPLULUĞU VE TÜRKİYE'NİN ELLİ YILI

KOÇ TOPLULUĞUNUN BUGÜNKÜ DURUMU

Geçtiğimiz Haziran ayı içinde Vehbi Koç iş hayatına atılışının ellinci yılını «sağ», «sol» ayrımı yapmadan tüm gazetelere yazdığı «Elli yılın ardından birkaç söz» ile kutluyordu. Bu arada, burjuva basını Koç'a sayfalarını açıyor, onunla ilgili övücü yazılar, kendisiyle yapılan «ilginç» röportajlar yayınlıyor, Koç'a kamuoyuna «çimizden biri», halktan biri olarak tanıtıyordu.

Koç Topluluğunun gelişimi özel kesimin elli yıllık gelişimini simgeliyor. Bunu Koç da «Cumhuriyet tarihimize yakından bağlı elli yıllık iş hayatımda» sözleriyle itiraf ediyor. Başka bir deyişle Koç Topluluğunun gelişimi Türkiye'de kapitalizmin gelişiminden çarpıcı bir dikey kesit sayılabilir.

Koç Topluluğunun bugüne gelişini Koç'un kendi sözleriyle yansıtalım.

«Daha talebe iken iş hayatına atılmayı aklıma koymuştum. Kararımda ısrar ettim, aileme kabul ettirdim, okumayı bırakıp 1917'de küçük yaşta iş hayatına girdim. İşe önce bakkallıktan başladım, hırdavatçılığa geçtim, köselecilik yaptım. Arkasından inşaat malzemesi işine girdim.»

(İstanbul Sanayi Odası Dergisi, 15 Haziran 1967 ve 15 Ekim 1967 sayıları) Amerika'nın ünlü Fortune dergisine göre, Koç bakkallıktan sonra, Ankara'da meclis damının kiremitlerini sağlayarak ilk büyük işini gerçekleştirmiş, sonra çeşitli inşaat malzemesi stokları yapmış ve o günlerde Türkiye'nin en büyük inşaat malzemesi ithalatçılarından biri olarak çalışmıştır.

«Geseryanlar'ın Beyoğlu'nda, şimdiki Sümerbank Satış Mağazası'nın bulunduğu yerde büyük bir mağazaları vardı. Geseryanlar bu büyük binada Sahibinin Sesi gramofon plaklarını, Philco radyolarını, Kelvinatör buzdolaplarını satıyorlardı... Birkaç konuşmadan sonra biz bu firmanın Ankara satıcısı olduk... Galata'da kuyumcu sokak'ta, kurşun boru yapan Hovagimyan kardeşler vardı... Hovagimyan kardeşler zengin olmuşlar, Sütüce'de bir boru fabrikası kurmuşlar... 1934 yılında 135.000 lira sermayeli bir şirket kurduk ve işe başladık. Bir hayli mücadeleden sonra, Celâl Bayar'ın İktisat Bakanlığı zamanında uygulanan Teşvik-i Sanayi Kanunundan yararlandık, boru bandı gümrüklerinde indirim sağlayarak çıkardığımız malı satmağa başladık.» (Vehbi Koç, Hayatım, 1.35-36)

«Babam 1928'de öldü. Karaoğlan çarşısındaki ev ve altındaki dükkân, caddenin genişletilmesi dolayısıyla yıkılmıştı. Yerine şimdiki Koç Hanı yaptırıldı. Bu hanın ilk kiracısı Devlet Demiryolları ve Limanları İnşaat ve İşletme Genel Müdürlüğü oldu. Sonradan uzun süre Ankara İmar Müdürlüğü de bu binada çalıştı... Ankara'da esnafıktan çıktım, tüccar sınıfına girdim ve tanındım» (a.g.e., s. 40)

«Bir taraftan inşaat malzemesi işini yaparken, diğer taraftan İstanbul'dan Stano Ramano şirketinden gaz ve benzin getirip sattım. İki sene zarfında piyasada kendimi göstermeye başladım. O sırada şimdiki Mobil Oil'in ismi Standart Oil idi. 1928 senesinde Standart Oil'in Ankara acentası oldum ve onların gaz, benzin ve yağlarını satmaya başladım. Yine 1928 senesinde Ford Şirketi Ankara'da bir bayilik açmayı kararlaştırmıştı. Bu işin peşine düştüm. Ford'un Ankara bayiliğini aldım. İkinci Dünya Savaşına kadar başka yabancı firma mümessillikleri almadım.» (50 yıllık Koç Topluluğu ve Türkiye'de Kapitalizm, Cumhuriyet, 3 Haziran 1976)

«O sıralarda Belediye tarafından Yenışehir'de konut yapımına karar verildi. Bunları müteahhitlere ihale ediyorlardı. Ankara'da o zamanın en büyük müteahhidi Nafiz Kotan Beydi. Bu bey ile o zamana göre çok büyük işler yaptım ve para kazandım.» (Vehbi Hoç, Hayatım, s. 54).

«1937 yılında Vehbi Koç olarak devam eden firmam, Koç Ticaret T.A.Ş.'ne çevrildi ve Ford acentalığı bu şirkete devredildi.»

«Acentalığımızın başına iyi bir müdür bulmak şarttı. Nihayet Ankara'da Bursa Şirketinde otomobil ve parça işlerinde çalışan Bay Bernard Nahum ile tanıştım, anlaştık. Böylece 1944'te Bay Bernard Nahum, Koç Ticaret T.A.Ş. Otomobil Şubesi Müdürü oldu» (İstanbul Sanayi Odası Dergisi)

«İkinci Dünya Harbi bütün hızı ile devam ederken, 1944'lerde harbin müttefikler lehine biteceği kanaatine vardım. Amerika'da okumuş bir mühendis arkadaşımı

Toros ekspresi ile Beyrut'a, oradan Mısır'a, oradan Afrika'ya ve Afrika'dan Amerika'ya gönderdim. Temaslar sonunda Amerika'nın en büyük firmalarının mümessiliklerini almaya muvaffak oldu.»

«1946'da ilk Amerika yolculuğum tüccarlıktan çıkıp sanayiciliğe geçişimin başlangıç noktası olmuştur... İlk Amerika'ya gidişimde General Electric ile bir ampul fabrikası, Uniroyal ile bir de lastik fabrikası kurmak için teşebbüse geçtim.» (50 Yıllık Koç Topluluğu, Cumhuriyet, 3 Haziran 1976)

«İkinci gidişimde Türkiye'de General Electric Ampul Fabrikası kurulması kararını aldım. Uzun konuşmalar oldu. Türkiye'ye heyetler gelip gitti, sonunda şirket kuruldu, fabrika inşaatına başlandı, başarı sağlandı. Memleketle Amerikan sermayesi ile ortak ilk fabrika böylece kuruldu. Döviz tasarruf edildi. General Electric kazandı, biz kazandık. Bu başarıdan dolayı çok memnunum» (Vehbi Koç, Hayatım, s. 76)

«Ampul işinde muvaffak oldum, lastik işinde olamadım. Fakat işin arkasını bırakmadım ve 1963'de Türkiye'de lastik fabrikasının da kurulmasını temin ettim.» (50 Yıllık Koç Topluluğu, Cumhuriyet)

«Reşit Kâtipoğlu, Ford Şirketinde çalışan Mr. Eric Armitage ile birlikte İstanbul Ford Acentası olan Motör Ltd. Şti'ni satın alarak bize rakip oldular. Fakat sonra Kâtipoğlu, gerek mâli bakımdan, gerekse ortağı ile işbirliği yapamadığı için 1949 yılında benimle birlikte iş yapmak için müracaatta bulundu. 1950 Mayıs ayında bu şirketin yüzde 80'ini bizim gurup aldı.»

«İzmir'de Ford acentalığı Ege Petrol Şirketi'nde idi. Ford'un bu muntikanın satışlarından memnun olmadığını anladık ve İzmir acentalığına talip olduk. Çok uğraştık ve nihayet Ford mümessilliğini alarak 1953 yılında Egemak - Ege Makina ve Ticaret A.Ş.'ni kurduk.»

«1950 - 1952 arasında devam eden liberasyon 1953'te kalkıp kota sistemi ihdas edilince otomobil piyasasında yıllarca darlık devam etti. Bay Bernard Nahum ile Türkiye'de bir otomobil montaj endüstrisi kurulması gerektiğine kuvvetle inanıyorduk. Mr. Cooper'in yerine gelen Mr. Masset'e müracaat ettik ve fikrimizi söyledik, Müracaatımız çok müsaait karşılandı. Ford Türkiye'ye uzmanlar göndererek etüdler yaptırdı. 1956'da Bernard Nahum ve Kenan İnal beylerle Amerika'ya giderek Henri Ford II ile tanıştık. Yıllarca süren sıkı bir takipten sonra, nihayet 1959 yılında Otosan'ı kurmaya muvaffak olduk» (İstanbul Sanayi Odası Dergisi) Koç, Otosan'da ilk yerli otomobil olan Anadolu üretmeye başlamış ve Tofaş projesi ile bu alanda —bu kez Fiat ile ortaklık halinde— daha geniş bir girişime yönelmiştir.

«Ampul fabrikasından sonra, ikinci endüstri şirketimiz Arçelik'tir... Bir yandan bu demir mobilya işini sürdürürken diğer yandan buzdolabı yapmayı düşünmeye başladık... Buzdolabı işi geliştikçe ilk gayesi olan demir mobilya işini bıraktı yavaş yavaş elektrikli ev aletleri endüstrisine geçti. (Koç, Hayatım, s. 79)

Daha sonra Federal Almanya'daki Hilden firması ile «teknik yardım» anlaşması imzalayıp Türk

Demir Döküm Fabrikaları A.Ş. kuruluyor.

Elektrik malzemesi ve radyo ithal etmek için Siemens adlı Alman şirketinin acentalığı alınır, ama Koç bununla yetinmediğini şu sözleriyle açıklamaktadır: «Benim bütün istek ve hedefim, Siemens'in Türkiye'ye bir yatırım yapmasıydı. Yatırım yaparlarsa, Türkiye ile ve bizlerle ilişkilerinin kesilmiyeceğine inanıyordum. Türk Siemens Kablo ve Elektrik Sanayi Anonim Şirketi 1964 Ocak ayında kuruldu.» (a.g.e., s. 94-95)

«Yıllar geçtikçe teşkilat büyüyordu. Artık adına Koç Topluluğu dediğimiz şirketimize her yıl yenileri katılıyordu. Bunların hepsi bağımsız birer şirketti, ben yönetim kurullarının başkanıydım... Bunların yönetimine yetişmem güçleşiyordu. Bu durumda 1940'ları geçtik... Koç Grubu daha fazla büyümeden temelini sağlamlaştırmak, şirketlerin birbirleriyle bağlantısını güçlendirmek, modern sevk ve idarecilik prensipleri ile yönetilmelerini ve en önemlisi sürekliliklerini sağlamak istiyordum.. Görebildiğim ve anladığım şu idi: Süreklilik ancak aile şirketi niteliğini aşan anonim şirketlerle sağlanabilirdi. Kendi firmamı 1938 yılında anonim şirkete çevirmemde bu düşüncenin etkisi olmuştur. Fakat o şirket yine de ilk kuruluşunda bir aile şirketi karakteri taşıyordu. Gerçi bütün dünyada büyük firmalar çoğunlukla aile şirketi olarak başlamıştır, işin normal akışı da böyledir. Daha sonra işler büyüyüp yeni sermaye ihtiyaçları doğdukça ve aileler parçalandıkça gerçek anonim şirkete dönüşmüşlerdir. Siemens şirketi de aynı aşamaları geçirmiştir. Firmanın kurucusu dede Siemens, şirketin ilk ve tek sahibiydi. Bugün şirketin yönetim Kurulu Başkanı olan Peter Von

Siemens'e sordum, o dönemden bugüne kadar Siemens şirketinde ortak aile fertlerinin sayısı 100'ü bulmuş ve sermayenin ancak %11'i ailenin elinde kalmıştır. Hisselerin %39'u yalnız Almanya'da değil, uluslararası bir şirket hüviyetinde, dünya borsalarında işlem görerek her yana yayılmıştır. Dikkate değer olan şudur ki, %11'lik aile hissesi, dünyaya yayılan sermaye çoğunluğu arasında yine şirketin yönetimini elinde tutabilmektedir..

Şirketlerin Koç ailesi elindeki hisselerini kurulacak bir Holding'e devrederek şirketleri bu Holding'e ortak etmek, bütün iş arkadaşlarına Holding'te pay ayırmak, bu suretle Holdinge gerçek ve halka açık bir anonim şirketi vasfını kazandırmak fikri, en tabii olarak belirmiş oldu.» (Koç, Hayatım, s. 99 - 104). Ve nihayet 1963'te Koç Holding A.Ş.'i kurulmuştur.

1963 yılında 26 şirketle kurulan Koç Holding'te bugün 60'a yakın şirket bulunmakta ve bu Holding bünyesinde yer alan şirketler Türkiye ekonomisinin bir çok alanında etkin faaliyet göstermektedirler. Koç Topluluğunda bugün yaklaşık olarak 14.000'i işçi, 6000'i memur ve hizmetli olmak üzere 20.000 civarında kişi çalışmaktadır. 1963'te 25.000.000 TL. sermayesi olan Holdingin gütmüş sermayesi 200.000.000 TL.'i aşmaktadır. (Kurulduğundan bu yana %800'lük bir artış sözkonusu).

Koç'un otobiyografisinde de yansıdığı gibi, emperyalizmin değişen stratejisi doğrultusunda ve Türkiye'nin emperyalist - kapitalist sistemle bütünleşme süreci içinde, işbirlikçi ticaret burjuvazisi uluslararası tekelleci sermaye-

nin ortağı durumundaki yerli tekelci sanayi burjuvazisine dönüşmüştür.

Biraz iş yaptıktan sonra Gala-ta'daki azınlık tüccarlarıyla ilişki kurma, «milli» kapitalist yetiştirme amacını güden Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun getirdiği «teşvik» olanaklarından yararlanma, yabancı tekellerin ülke içi temsilciliği, tek parti politikacıları üzerindeki etkinlikten yararlanarak müteahhitlik yapma, ikinci Emperyalist Dünya Paylaşım savaşı sonrası Amerika yolculuğu, yabancı sermaye ile ortak montaj ve tüketime yönelik sanayi yatırımlarına girişme ve holdingleşme aşamasına varış: İşte Koç Topluluğunun elli yıllık gelişim doğrultusu.

«İthal yasaklamaları ve iç piyasadaki yüksek fiyatlar, devletin özel sektörü geliştirme çabalarıyla birleşerek, yabancı firma temsilciliği ve ithalatçılıktan sanayiciliğe doğru kayışı başlatmıştır.» (Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni, cilt 2, s. 523) Sanayie yönelişi emperyalist - kapitalist sistemin değişen strateji ve taktikleri içinde çözümlenmek gerekir. Emperyalist - kapitalist sistemin değişen uluslararası iş bölümü düzeninde, 1945'ler sonrasında ve özellikle 1960'lar sonrasında geri kalmış uydu ülkelerin emperyalist metropollerin bırakmaya başladıkları tüketim sanayilerini ve hatta bazı ara malları sanayilerini kurmaları olarak dahilinde. (Bu konuda bkz: Ara Mallarına Yönelme Girişimi ve Bırakıp Giden Yabancı İlaç Firmaları, TİB Aylık Bülten, Mayıs 1976) Koç Holding'in sanayi girişimlerinde de aynı gelişimi izlemek mümkün. Bununla birlikte, Koç Topluluğunda halâ ticaret ağır basmaktadır. Sabancı Holding bünyesinde ise sanayi ba-

şat faaliyet alanı durumundadır. Ayrıca Sabancı Holding kendi denetimindeki Akbank sayesinde finansman sorununu bir ölçüye değin çözmektedir. Bunun içindir ki, Vehbi Koç, Haziran ayı içinde 50. nci yılı dolayısıyla TV'da kendisiyle yapılan röportajda, «banka kurmak gerekliliği»nden bahsetmiştir. Lisans, patent ve teknik anlaşmalardan yararlanmakla birlikte Koç Topluluğu halâ yerli-yabancı ortak sermaye yatırımlarını sürdürmektedir. «Koç grubu ve Koç ailesinin 23 şirkette emperyalistlerle ortak yatırımı vardır. Bu şirketlerdeki diğer ortakların bağlı oldukları ülkeler ABD, Avusturya, Danimarka, Federal Almanya, Fransa, Hollanda, İsviçre ve İtalya'dır. Koç grubuna bağlı olan şirketler, 22 emperyalist tekelle patent ve işbirliği anlaşması yapmıştır, bu şirketlerin ürünlerini Türkiye'de üretip pazarlar.» (Günümüzde Emperyalist Sömürü Mechanizması, TİB Yayınları, s. 33-34) Buna karşılık, Sabancı topluluğu, çoğunlukla, tümüyle yerli sermaye yatırımlarına girismekte, emperyalist tekellerle olan ilişkisini «teknoloji transferi» yolu ile ve üretimde kullandığı makinaları, hammaddeleri, diğer araç ve gereçlerin önemli bir bölümünü bu tekellerden satın alarak devam ettirmektedir. Koç Topluluğu ile Vehbi Koç'un «Koç kuruluşlarından daha büyük» olarak nitelediği Sabancı Holding (Mehmet Barlas, İçimizden Biri, Günaydın, 12 Haziran 1976) arasında rekabet günümüzde ekonomik yaşamın tüm alanlarında sürmekte (Bu konuda bkz: Koç-Sabancı Centilmen Anlaşması, TİB Aylık Bülten, Nisan 1976)

Koç Topluluğu kamu sektörünün sivrilmiş yöneticilerini, azınlıklara mensup ünlü işadamlarını, yabancı tekensyenleri ve emperya-

list metropollerde öğrenim görmüş genç işletmecileri bünyesinde toplamıştır. Günümüzde, ABD'nin giriştiği çabaların ürünü olarak gelişen işletmecilik fakültelerinden (örneğin ODTÜ İşletmecilik Bölümü) yetişen seçkin yerli işletmecileri ve yine seçkin yerli teknik elemanları bünyesinde toplamaya başlamıştır. Bir çok sanayi tesisi yabancılarla ortaklık halinde kurulduğundan, bu şirketlerin yönetim kurullarında Koç grubunda çalışan sermayedar ve yöneticilerin dışında birçok yabancı da bulunmaktadır.

Tekelci sermayeyi oluşturan Koç Holding ve benzeri çoğu topluluk Türkiye'de geniş bir bayi şebekesi kurmaktadır. Bayilikler çevresinde, tekelci sermaye ile doğrudan ilişkileri olan ticari nitelikte bir orta burjuvazi bölgelelerinde giderek yükselmektedir. «Buzdolabı, otomobil, kamyon, traktör, radyo, dikiş makinası, likit gaz, bisiklet, lastik, çamaşır makinası, deterjan, vb. imalatçısı ve genel satıcısı olan birkaç yüz firma, ülke sathına yaygın bir bayi örgütüyle, temelini genişletmektedir. 1967 yılı başında yalnız Aygaz'ın bayileri 160'ı bulmaktaydı. Beko Ticaret'in bayilerinin sayısı 176 idi. Egemak'ın 94, Motör Ticaret'in 25, Otokoç Ticaret'in 32 idi. (Bütün bu şirketler Koç Holding bünyesinde yer almaktadır). Petrol şirketlerinin bayilikleri üç bini aşmaktaydı» (Doğan Avcıoğlu, a.g.e., s. 524).

Türkiye toplumunun son e'li yıldaki gelişiminin önemli iktisadi, toplumsal ve siyasal olayları hakkında Koç'un söyledikleri son derece gerçekçi ve bu olayların ardındaki sınıfsal güçleri açığa vurur mahiyettedir.

«1923 yılı Türkiye'sinin ekonomik şartları içinde yapılan İzmir

İktisat Kongresi'nde Atatürk, yabancını müteşebbisin yerini Türk müteşebbisinin alması zarureti ortaya koymuştur. Böylece, devletçi CHP'nin şahsi teşebbüse değer vermesine işaret etmiş ve yurt kalkınmasında özel sektörden yararlanılması konusuna açıklık kazandırmıştır. Kongrede belirlenen diğer husus, devletin hususi teşebbüsün yapamayacağı işleri ele alması kararıydı. Bence bu kararlar hem iktisadi kamu kuruluşlarının doğmasına imkân vermiş, hem de Türk iş adamına çok geniş teşebbüs ve çalışma sahası açmıştır.» (50 Yıllık Koç Topluluğu, Cumhuriyet, 3 Haziran 1976) Koç'un sözleri, Kurtuluş Savaşı sonrası genç Cumhuriyetin kapitalist kalkınma modelini seçtiğini kanıtlamaktadır.

Daha sonraları «devletçilik» adı altında uygulanan iktisadi politikanın hiçbir zaman egemen sınıflara rağmen değil, egemen sınıflarla birlikte ve burjuvazinin gelişimi doğrultusunda olduğunu KOÇ şu sözleriyle belirtmekte: «Atatürk Cumhuriyeti kurduğu vakit memleketin ekonomik hayatı her yönü ile yokluğu ifade ediyordu. «Endüstri yoktu, özel sektör yoktu, sermaye yoktu. Memleketimizin iktisaden varolmasını temin etmek için devletin bir şeyler yapması gerekiyordu. İşte Türkiye'de devletçilik böyle bir zarureten doğdu... İnönü CHP'si devletçi olmakla birlikte, karma ekonomiyi, hür teşebbüsü kabul etmiş, hür teşebbüsün yapamayacağı işleri devlet yapar felsefesini uygulamıştı.. İktisadi Devlet Kuruluşları birer okul vazifesi görmüşler, memlekete pek çok eleman yetiştirmişler ve özel sektöre birçok teknik ve idari eleman temininde menba olmuşlardır.» (a.g.e.) İstanbul Ticaret Odası eski Genel Başkanı Behçet

Kuruluşundan beri özel teşebbüs olan» Türkiye'de, 1923 - 1946 dönemini belirleyen sermayedar yetiştirme, yerli zengini yabancı sermaye ile işbirliği ve giderek ortaklık yapabilecek düzeye eriş-tirme —bir tür ilkel birikim ya-ratma— adına, işçi sınıfına ve emekçi kitlelere yapılan ağır bas-kı ve egemen sınıfların ideolojisi-ni yansıtan Tek Parti yönetimi-dir. Koç bunu da itiraf ediyor ama Tek Parti yönetiminin baskı-sından sadece devleti oluşturan bürokratları sorumlu tutarak bas-kının ardındaki gerçek sorumlul-ar olan egemen sınıfları gözler-den saklamak istiyor: «İkinci Dün-ya Savaşını demokrasiden yana olan ülkelerin kazanması, Türki-ye'de de yeni görüşlerin ortaya taraftan savaş yıllarının ekono-mik, sosyal sıkıntıları tek parti atılmasına âmil olmuştur. Diğer hükümetlerinin murakabesiz icra-atı, CHP'ye hoş görünmek iste-yen bazı gayretkeş idarecilerin tek taraflı davranışları halkı faz-lası ile rahatsız etmeye başla-mıştı. Bence bütün sebepler çok partili siyasi hayata geçişimizi ça-buklaştırmıştır. Ben o tarihlerde CHP'li olduğum halde, DP'nin kuruluşunu rejim bakımından memnuniyetle karşılamış ve de-mokratik murakabenin CHP'nin çalışmalarını düzenleyeceğine inanmıştım.» (a.g.e.) yeterince güçlenen burjuvazî ve müttefikle-ri 1950'lerde küçük burjuva bü-rokrat kadroların vesayetinden kurtulup siyasal iktidarı tek ba-sına ele geçirmeye yönelirken halk yığınlarının Tek Parti diktasına ve terörüne duyduğu nefreti ken-di arkasına aktarmayı becermiş-ti. İlginç olan diğer bir nokta CHP'li olan Koç'un DP'nin ku-rulmasını memnuniyetle karşıla-ması. Bu durum, 1950 - 1960 ara-sındaki «demokrasi» nin egemen sınıflar içi demokrasi olduğunu

parti olmazsa, diğeri olur.

«Memleketimizde hür teşebbü-sün esas gelişmesi ve müteşebbi-sin sanayie yönelmesi 1950 döne-minde başlamıştır» (a.g.e.) diyen Koç DP döneminin, kapitalizmi geliştirici —tabii çarpık ve dışa bağlı bir biçimde geliştirici— vah-şi, atak, plansız iktisadi politika-sını vurguluyor.

27 Mayıs Askeri Darbesi hak-kında «Ordunun kansız bir ihti-lâl yapmış olması, gelecek için ümit verici idi» diyor Koç. «Ben, ihtilâlden hemen sonra iş arka-daşlarımla bir toplantı yaptım ve kendilerine bu memleketin hepi-mizin olduğunu, iyi günleri de, kö-tü günleri de beraberce paylaşma-mız gerektiğini, işlerimize hiçbir şey olmamış gibi devam edeceğ-i-mizi söyledim.» Menderes iktida-rının kapitalist dünya içinde sar-sılan itibarı, 27 Mayıs Darbesini yapanların darbe sabahı erkenden Alpaslan Türkeş'in sesiyle dünya kamuoyuna «Nato'ya ve Cento'ya bağlı kalacakları» nı duyurması, darbenin hemen sonrasında ga-zetelerde yer alan, 27 Mayısçıla-rın Lideri Gürsel'le Koç'un birlik-te resimleri gözönünde bulundu-rulursa Koç Topluluğunun işleri-ne hiçbir şey olmamış gibi devam etmesi mantıklıdır. Sadece fazla-dan bir şey olmuştur. O da dar-beye katılan küçük burjuva radi-kallerinin ve demokratlarının ha-zırlanmasında etkin olduğu 1961 Anayasası. Bu anayasanın «de-mokratik» bir çok maddesi de «12 Mart Rejimi» ile yokedilmiştir. Koç 12 Mart konusunda şunları söylüyor:

«12 Mart'tan önceki aylarda hü-kümet sokağa hakim olamayıp can ve mal emniyeti kalmayınca herkes gene ordunun işe müdaha-le etmesini bekler hale gelmiştir.» (a.g.e.) Gerçekten de 12 Mart yak-laşırken egemen sınıflar arası

sında işçilerin sustuğu, toplu sözleşmelerin yeniden «zaptı rapt» altına alındığı bir «çalışma barışı»ndan bahsetmesi doğal. «Siyasal barış» çağrısının ardında ise işçi sınıfının siyasal örgütlenmesini boğmaya, halkın demokratik istemlerinin parlamentoya ve demokratik kamuoyuna şu veya bu biçimde yansımalarını önlemeye yönelik bir arzu ve siyasal gerilimi azaltıcı ve **BUGÜNKÜ** sınırlar içinde «demokrasi»yi işletecek «AP - CHP Koalisyonu» özlemi var. «Gençlik barışı» çağrısı ise kamuoyu önünde sahtekârca bir günah çıkarma ve sözde demeselerde özde «Tanrı Koç ve benzerlerini korusun» diyen saldırgan faşist millislerle yurtsever, demokrat devrimci gençliği uzlaştırmaya yönelik, haklı ve haksız bir tutan bir girişim.

«Yabancı sermaye Türkiye için gereklidir» diyen Koç (Politika, 30 Mayıs 1976), bugün Türkiye tekeli sermayesinin en önemli gruplarından birinin başındadır. Aşağıda Hoç Holdingin bünyesinde yer alan ve Holdinge bağlı diğer şirketler, Koç'un ilişkisinin olduğu başka şirket ve kuruluşlar ürettikleri ve ticaretini yaptıkları mallarla, faaliyet alanlarıyla ayrıntılı bir biçimde verilmiştir. Bu ayrıntılı döküm, uluslararası tekeli burjuvazinin ülke içindeki ortağı durumunda olan ve çalışan tüm halk kitlelerine alabildiğine sömüren tekeli burjuvazinin oluşturduğu azınlık içinde önemli bir yeri olan Koç Holding'in iktisadi yaşamın her alanında faaliyette bulunduğunu göstermektedir. Her gün yediklerimizin, içtiklerimizin, giydiklerimizin ve kullandıklarımızın fiyatlarının giderek daha hızlı artışından, çeşitli malların piyasadaki kıtlığından (örneğin, en son olarak tüp gaz darlığı) kimlerin sorumlu olduğunu anlamak konusunda Hoç Holdingin ayrıntılı dökümü bir ölçüde yardımcı olacaktır.

çelişki derinleşmiş buna karşılık egemen sınıflar başta işçi sınıfı olmak üzere çalışan halk kitlelerinin yükselen mücadelesi karşısında —bir ölçüde— paniğe kapılmışlardı. Geçmişin özlemini taşıyan küçük burjuva idealistleri, sömürücü sınıflar, özellikle de tekeli sermaye ordunun müdahalesini bekliyordu Koç'un «Herkes» dediği bunlar olsa gerek. Burjuvazi her zaman kendi çıkarlarını bütün toplumun çıkarları gibi göstermiştir.

«Türkiye'nin AET'na üyeliği memleket menfaatine» olduğunu söyleyen Vehbi Koç, «protokoller tesbit edilirken biz memleketimizin ekonomik potansiyelini iyi değerlendirememişiz. Başlangıçta büyük tavizler aldığımızı **zannetmi**şiz. Bu tavizler tatbikatta bize pek yararlı olmamış. Buna karşı bazı yükümlülükler altına girmişiz, bu yükümlülüklerin hangi sanayi kollarını nasıl etkilediğini iyi hesap edememiştir demektir. (Hasan Cemal, Ortak Pazar Neyin Peşinde, Cumhuriyet, 16 Ocak 1976). Diğer bir çok sanayici gibi, Koç da, AET - Türkiye ilişkilerinde ortaya çıkan son bunalımın yeni konjonktürel olanakları (Detant, sosyalist ülkelerle geliştirilen iktisadi ilişkiler, İslam Ortak Pazarı, v.b.) değerlendiren bir anlayışla Katma Protokol'de yeni düzenlemeler yapılarak, atlatılmasını önermektedir.

Vehbi Koç ellinci yılında «halk adına» üç istekte bulunmaktadır: «Bugün halkımız üç ana meselede barış beklemektedir... Siyasal barış, gençlik barışı, çalışma barışı.» Sonuncusundan başlamakta yarar var. İşverenlerin ve sözcülerinin son zamanlarda en çok rahatsız oldukları konu işçi sınıfının yükselen ekonomik - demokratik mücadelesidir. Sendikal örgütlenmeyi ve mücadeleyi yasaklama özlemi içinde olan tekeli sermayenin, yoğun sömürü karşı-

KOÇ HOLDİNG'İN YAPISI :

● SOSYAL GRUP :

☐ **KOÇ HOLDİNG EMEKLİLİK VE YARDIM SANDIĞI VAKFI** (1967)

Koç Holding A.Ş. : % 100

Vakfın amacı, personele ve ailelerine SSK'nun programına ek olarak maluliyet ve ölüm tazminatı ile emeklilik ve aile aylıkları ödemek ve konut kredisi sağlamaktır.

☐ **VEHBİ KOÇ VAKFI** (1969)

Koç Holding A.Ş. : % 100

Koç Topluluğunun eğitim, tıp ve kültür alanlarındaki bağışlarını kurumsallaştırmak ve sürekliliğini sağlamak için kurulmuştur Vakıf her yıl 300 öğrenciye burs vermektedir.

● SANAYİ GRUBU

☐ **ARÇELİK**

Koç Holding A. Ş. : % 25,4
Koç Ailesi : % 10,64
Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş. : % 15
Koç Hold. Em. Y. San. V. : % 6,58
Devlet Malzeme Ofisi (DMO) : % 15
Teknosan Tic. ve San. A.Ş. : % 22,4

Arçelik, Koç'un Eli Bula ile birlikte büro malzemesi imal edip devlete satmak için kurduğu bir şirkettir. Bunun için DMO'da şirkete ortak edilmiştir. Arçelik büyük bir gelişme göstermiş, buzdolabı üretiminde ön plana geçmiş ve Koç Topluluğu yabancı sermaye ile ortaklık halinde elektrik motorları ve cam yünü üretimine girilerek buzdolabında yerli üretim oranını arttırmıştır. Bugün Arçelik her tipte buzdolabı, çamaşır makinesi, elektrik süpürgesi, bütan gazı ile çalışan ocaklar, ızgaralı ocaklar, gaz sobası, havalandırma cihazları üretmektedir.

☐ **TÜRK GENERAL ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş. (1965)**

Arçelik : % 37
General Electric Co. Inc. : % 51 (Amerikan)
İş Bankası : % 12

Yedi kişilik yönetim kurulunun dördü yabancıdır. Şirket, ev buzdolapları için soğutma sistemleri, bunların parçaları, kompresörler, ev aletleri için elektrik motorları kondansör, evaporatör üretmektedir.

☐ **ASILÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. (1974)**

Koç Holding A.Ş. : % 53,5
Koç Ailesi : % 1
Uzel Ltd. Şti. : % 32,45
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası : % 13

Her türlü ve her boyutta asal çeliklerin üretimi ve satışı amacı ile kurulmuştur. 55.000 ton nihai ürün üretecek tesisler 1977'de işletmeye açılacaktır.

☐ **BEKOTEKNİK A.Ş. (1967)**

Koç Holding A.Ş.	: %	15
Koç Ailesi	%	10,18
Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.	: %	12,5
Koç Hold. Em. Y. San. V.	: %	5
Arçelik	: %	27,5
Beko Ticaret A.Ş.	: %	24,66

1963 yılında BEKO Ticaret A.Ş.'nin bir bölümü olarak çalışmaya başlayan 1967 yılında bağımsız bir şirket haline gelen BEKOTEKNİK masa, her türlü radyo, televizyon, pikap gibi elektronik ev aletleri üretmektedir.

☐ **BOZKURT MENSUCAT SANAYİ A.Ş. (1954)**

Koç Holding A.Ş.	: %	25,76
Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.	: %	21,42
Koç Ailesi	: %	4,29
Pensoy Ltd. Şti.	: %	33,53

Çalışma alanı, pamuklu, polyesterli, yünlü iplik ve dokuma üretimi ve boyanmasıdır.

☐ **BÜROSAN BÜRO SANAYİ A.Ş. (1958)**

Koç Holding A.Ş.	: %	23,5
Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.	: %	33,33
Koç Ailesi	: %	6,28
Koç Hold. Em. Y. San. V.	: %	11,11
Koç Ticaret ve Yatırım A.Ş.	: %	10

Mürekkep üretimi amacıyla kurulan şirket zamanla çeşitli kırtasiye malzemesi yapımına geçmiştir (Pelikan ve Skrip dolmakalem mürekkebi, karbon kâğıdı, stampa, teksir ve çini mürekkepleri, daktilo ve hesap makineleri şeritleri, mumlu kâğıt, silgi, dolma ve tükenmez kalem ve bunların refilleri, çeşitli yapıştırıcılar). Şirketin Amerikan Sheaffer's Pen Co. ve Alman Günther-Wagner Pelikan Werke firmaları ile teknik ve lisans anlaşmaları bulunmaktadır.

☐ **CEDKO SANAYİ VE TİCARET A.Ş. (1966)**

Koç Holding A. Ş.	: %	47,67
Koç Ailesi	: %	1,16
Salva S.A. (İsviçre)	: %	51

Yabancılarla ortaklık halinde çeşitli tıbbi flaster, selofan bant, diğer sınaî bantlar, büro ve ambalaj için yapışkan bantlar, pencere ve matbaa bantları ve benzeri teknik ve kimyasal maddeler üretim ve ticaretini yürütmektedir. Bunların üretiminde İsviçre Cederroth International S. A. lisansı kullanılmaktadır.

☐ **DÖKTAŞ DÖKÜMCÜLÜK TİCARET VE SANAYİ A.Ş. (1973)**

Koç Holding A.Ş.	: %	77,5
Tatko T.A.Ş.	: %	11,25
Uzel Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.	: %	11,25

Halen kuruluş safhasında olan şirketin amacı dizel ve benzinli motorların blok ve kapaklarını, otomotiv endüstrisi için döküm parça, temper döküm, sferord döküm ve çelik döküm üretimidir.

☐ **ERSU MEYVE VE GIDA SANAYİİ A.Ş. (1968)**

Koç Holding A.Ş. : % 51,9

Almanya'daki işçiler ve çeşitli
vatandaşlar. : % 48,1

Meyve suyu ve meyve konsantre üretimi amacıyla kurulmuştur.

☐ **İZOCAM TİCARET VE SANAYİ A.Ş. (1965)**

Koç Holding A.Ş. : % 25,33

Koçtaş A.Ş. : % 25

Linzer Glasspinnerei Wren
(Avusturya) : % 15

Türkiye Şişe ve Cam Fab. A.Ş. : % 10

Isı ve ses izolasyonunda kullanılan cam yünü üretir.

☐ **KAV ORMAN SANAYİİ A.Ş. (1970)**

Koç Holding A.Ş. : % 28,55

Koç Hold. Em. Y. San. V. : % 5

Türkay Endüstri ve Ticaret A.Ş. : % 10

Beko Tic. A.Ş. : % 2,33

Diğer : % 54,12

Kav, halka açık bir şirket olarak, kibrit ve orman ürünleri alanında faaliyet göstermek üzere kurulmuştur.

☐ **MESAN METAL SANAYİ VE TESİSAT A.Ş. (1972)**

Koç Holding A. Ş. : % 26

Koç Ailesi : % 5

Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş. : % 25

Koç Hold. Em. Y. San. V. : % 11

Beko Ticaret A.Ş. : % 18

Şirketin alanı ticari soğuk hava dolapları, frigorifik tesis ve cihazları, LPG (likti petrol gazı) aletleri, komple mutfak tesisleri üretimidir.

☐ **METAŞ**

Koç Holding A.Ş. : % 10

Türkiye İş Bankası : % 15,9

☐ **PINAR SÜT**

Koç Holding A.Ş. : % 10

Yaşar Holding :

Türkiye İş Bankası :

☐ **SİMTEL TİCARET VE SANAYİ A.Ş. (1960)**

Koç Holding A.Ş. : % 30

Koç Ailesi : % 41

Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş. : % 25

Şirket, çeşitli ev aletleri (Siemens elektrik süpürgesi, Rekord-Simtel kat kaloriferi, çamaşır kurutma cihazları), Siemens elektrik cihazları ve yeraltı elektrik kabloları montajı, ithalatı ve toptan ve perakende satışı işleriyle uğraşmaktadır. Simtel, kendi ürünlerini doğrudan doğruya ve 63 kentte 450 bayi kanaliyle satmaktadır.

□ **SİMKO TİCARET VE SANAYİ A.Ş. (1959)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 42,5
<u>Koç Ailesi</u>	: % 6,5
Siemens Beteiligung A.G. (Alm.):	% 51

Siemens'in Türkiye Genel Acentası olan şirket elektrik konusu ile ilgili her türlü proje tesisat ve montaj işleri, elektrik makina ve aletleri ithalat ve üretimi ile ilgilenmektedir. Yedi kişilik yönetim kurulunun dördü yabancıdır.

□ **TAT KONSERVE SANAYİİ A.Ş. (1967)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 39,8
<u>Koç Ailesi</u>	: % 5,5
<u>Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.</u>	: % 20
<u>Koç Hold. Em. Y. San. V.</u>	: % 1,2
Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.	: % 22,5
Şeker Sigorta A.Ş.	: % 2,5

İhracata yönelik bir kamu-özel sektör ortak girişimi olan kuruluşun başlıca ürünleri domates salçası, domates ve meyve suları ile diğer sebze ve meyve konserveleridir. Şirket **İsviçre Migros Kooperatifleri Federasyonu ile teknik yardım anlaşması yaparak** üretime geçmiştir. Şirket Koç Topluluğunun ilk kez dış piyasaya yönelme girişimidir.

□ **TÜRK DEMİRDÖKÜM FABRİKALARI A.Ş. (1954)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 24,67
<u>Koç Ailesi</u>	: % 8,3
<u>Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.</u>	: % 15
<u>Koç Hold. Em. Y. San. V.</u>	: % 2,5
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası:	% 17,59
Mümtaz Fazlı Taylan	: % 20

Şirket yabancı patentle (Alman Hilden, Alman Junkers ve Fransız Chappe) kalorifer kazanları, ocak, fırın, soba, Junkers şöbeni, radyatör üretmektedir.

□ **TÜRK SİEMENS KABLO VE ELEKTRİK SANAYİ A.Ş. (1964)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 12
<u>Koç Ailesi</u>	: % 2,45
<u>Simko</u>	: % 1,19
Siemens A.G. (Almanya)	: % 51
Oynokra (Finlandiya)	: % 10,4

Termoplastik izoleli kablo ve iletken üretmektedir.

□ **TÜRKAY ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş. (1954)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 16
<u>Koç Ailesi</u>	: % 10
<u>Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.</u>	: % 10
Bedrettin Tümay	: % 36

Devlet tekeli kaldırılıp özel sektöre yol açılması ile kurulan kibrit üretimiyle uğraşan bir şirkettir.

● TİCARET GRUBU :

☐ KOÇ YATIRIM VE SANAYİ MAMULLERİ PAZARLAMA A.Ş. (1973)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 24
<u>Koç Ailesi</u>	: % 18
<u>Koç Hold. Em. Y. San. V.</u>	: % 2
Halk İştiraki	: % 56

«En büyük Halk Ortaklığı» olarak reklâm edilen şirket halka açık bir şirket olarak kurulmuştur. Koç Topluluğunda yer alan bir çok şirkette hissesi vardır ve Koç topluluğunun ürünlerinin (Murat ve Anadolu otomobilleri, Fiat treyleri, arçelik buzdolabı ve çamaşır makinesi, Nordmen-de televizyonu) pazarlamasını yürütür. 22 Mart 1976 tarihli ilanlarında tahvillerinin % 18 gelir ödemeyi taahhüt ettiğini açıklamıştır.

☐ AKYAK TİCARET A.Ş. (1928)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 88
<u>Koç Ailesi</u>	: % 12

Mobil Oil'in Ankara bayiliği için kurulan firma 1963'de anonim şirkete dönüşmüştür. Halen 9 satış ve servis istasyonu vardır. Ankara içine Fuel-oil ve gaz dağıtımı yapmakta, 1970'den itibaren Riello ve Akyak brülörleri satışı ile de uğraşmaktadır.

☐ BEKO TİCARET A.Ş. (1951)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 81
<u>Koç Ailesi</u>	: % 9
Fennî Tesisat Ltd.	: % 10

General Elektrik (Amerikan) ampullerinin satışı için kurulan şirket genellikle Koç Topluluğunun sınai mamullerinin satıcılığı işini yürütmektedir. Türkay kibritleri, Arçelik ev aletleri, Türk Demir Döküm fabrikalarının fırın, ocak ve sobaları, Kavel kabloları genel dağıtıcılığını yapmakta, ticari ve sınai soğukhava tesisleri, radyo montaj ve üretimi ilgilenmektedir. Şirket Amerikan International General Electric firmasının Türkiye temsilcisi ve İngiliz Pitney - Bowes, Gestetner ve Adrema adres basma makinalarının Türkiye dağıtıcısıdır.

☐ BÜROKUR TİCARET A.Ş. (1957)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 86,8
<u>Koç Ailesi</u>	: % 11,2

Şirket, büro, fabrika, otel, motel, lokanta, okul, hastane ve evlerde kullanılan her türlü ahşap ve çelik mobilya alım, toptan ve perakende satışı ve komple döşeme ve dekorasyon işleriyle uğraşır.

☐ KOÇ BURROUGHS TİCARET A.Ş. (1962)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 55
<u>Koç Ailesi</u>	: % 24
<u>Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.</u>	: % 12
Şirket Mensupları	: % 9

Elektronik ve mekanik Burroughs muhasebe ve hesap makinaları, bilgisayarları ithalat, tesis ve bakımı ile uğraşmaktadır.

☐ **KOÇTAŞ TİCARET A.Ş. (1955)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	67,5
Koç Ailesi	: %	10
Yöneticiler	: %	22,5

Her türlü inşaat malzemesi, sıhhi tesisat, cam, demir toptan rakende ticareti ile uğraşmaktadır.

☐ **TEKİZ TEKNİK İZOLASYON A.Ş. (1966)**

Koçtaş Tic. A.Ş.	: %	43,4
Alarko A.Ş.	: %	22,8

Isı ve ses izolasyonu (tecridi ile ilgili her türlü teçhizat) ile uğraşmaktadır.

☐ **KOFİSA TRADING COMPANY S. A. (1973)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	50
Inconfin (İtalya)	: %	50

Uluslararası ticaretin gerektirdiği pazarlama hizmetlerini yapmak üzere kurulmuştur.

☐ **MERKEZ TİCARET A.Ş. (1956)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	85
Koç Ailesi	: %	15

Elektrikli ve elektriksiz ev aletleri ve inşaat malzemeleri ile uğraşmaktadır.

☐ **PORSUK TİCARET A.Ş. (1946)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	83
Koç Ailesi	: %	17

Her türlü inşaat malzemesi; Ford, Oliver, U.S. Royal (Eskişehir) Bölge Bayiliği; Arçelik, Türk Demir Döküm, General Elektrik ürünlerinin, Thompson radyolarının satıcılığı; Mobil Oil Bölge Satıcılığı ve Aygaz Bölge Bayiliği ile ilgilidir.

☐ **RAM DIŞ TİCARET A.Ş. (1970)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	22,5
Vehbi Koç	: %	5
Arçelik A.Ş.	: %	12,5
Beko Ticaret A.Ş.	: %	12,5
Koçtaş Ticaret A.Ş.	: %	12,5
Otosan A.Ş.	: %	12,5
Türk Demir Döküm	: %	12,5
Servis Turistik A.Ş.	: %	10

Gerek Koç Topluluğunun bütün ihracat çalışmalarını örgütlemek gerek başka kuruluşların ürünlerine dış pazar olanakları aramak amacıyla kurulmuştur.

☐ **TAM SİGORTA**

Koç Holding A.Ş.	: % 10
Nejat Eczacıbaşı	:
Bülent Yazıcı	:
American Home Assurance Company (ABD)	: % 45

☐ **TATAŞ**

Koç Holding A.Ş.	: % 7,93
Türkiye İş Bankası	:

☐ **ŞARK SİGORTA A.Ş. (1923)**

Koç Holding A.Ş.	: % 45
Riunione Adriatica di Sigorta (İtalya)	: % 49

Yangın, nakliyat, kaza ve hayat, makina ve montaj sigortası ile ilgilenmektedir.

● **OTOMOTİV GRUBU :**

●● **İMALAT ŞİRKETLERİ :**

☐ **BELDESAN MOTORLU VASITALAR SANAYİİ A.Ş. (1966)**

Koç Holding A.Ş.	: % 16,71
Koç Ailesi	: % 1,83
Standard Belde	: % 43,5
Motör Ticaret	: % 29,1

Fransız Motobécane anlaşması ile Mobylette motorlu bisikletlerini, İngiliz Woodhead lisansı anlaşması ile hidrolik-teleskopik amortisörler üretmektedir.

☐ **MAKO ELEKTRİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. (1970)**

Koç Holding A.Ş.	: % 25
Aygaz	: % 15
Magnettil Marelli (İtalya)	: % 58

Amacı otomobil sanayii için elektrik donanımı üretmektir..

☐ **OTOSAN OTOMOBİL SANAYİİ A.Ş. (1959)**

Koç Holding A.Ş.	: % 29,8
Koç Ailesi	: % 7,1
Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.	: % 26
Yönetici ve Bayiler	: % 37

Kamyon, minibüs, otomobil (Anadol) ve otobüs montaj üretimi ile uğraşmaktadır. Genellikle Ford ile teknik işbirliği içinde çalışmaktadır.

☐ **EATON—YALE**

Otosan A.Ş.	: % 10
--------------------	--------

☐ **CAM ELYAF SANAYİİ A.Ş. (1971)**

Otosan A.Ş.	: % 10
Türkiye Şişe Cam Fab. A.Ş.	: % 54
Türkiye İş Bankası	: % 10
T. İş Bankası, Emekli Sandığı	: % 15
Sınai Kalkınma Bankası	: % 10

☐ **OTO—YOL SANAYİ A.Ş. (1966)**

Koç Holding A.Ş.	: %	42,91
Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.	: %	20
İstanbul Oto	: %	4,58
Akbank	: %	27

Fiat lisansı ile çekici kamyon, treyler ve otobüs üretmektedir.

☐ **TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKALARI A.Ş. (1968)**

Koç Holding A.Ş.	: %	22,5
M.K.E. Kurumu	: %	25
Türkiye İş Bankası	: %	10,5
Fiat S.P. A. (İtalya)	: %	41,5

Murat otomobillerini üreten şirketin dokuz kişilik yönetim kurulunun dördü yabancıdır.

●● SATIŞ ŞİRKETLERİ :

☐ **BURSA OTO A.Ş. (1972)**

Koç Holding A.Ş.	: %	51
Koç Ailesi	: %	20
Vehbi Koç Vakfı	: %	6

☐ **EGEMAK EGE MAKİNA VE TİCARET A.Ş. (1953)**

Koç Holding A.Ş.	: %	60,83
Koç Ailesi	: %	11,67

Ford'un Ege bölgesi dağıtıcısı, Fiat traktörlerinin Türkiye Genel bayiidir.

☐ **OPAR OTOMATİV PARÇALARI A.Ş. (1973)**

Egemak	: %	15
İstanbul Oto	: %	12,5
Ormak	: %	12,5
Tormak	: %	10
Bursa Oto	: %	10
Ottar	: %	10
Koç Ailesi	: %	13,32
Yönetici ve Memurlar	: %	16,68

Tofaş ve Oto-Yol ürünlerinin yedek parçalarının Türkiye çapında pazarlaması ile uğraşır.

☐ **TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNALARI A.Ş. (1954)**

Egemak	: %	30
M.K.E. Kurumu	: %	30
Zirai Donatım Kurumu	: %	10
T.C. Ziraat Bankası	: %	5
Fiat Holding (İtalya)	: %	25

İtalyan Fiat lisansı ile traktör ve tarım araçları üretimi ile ilgilidir.

☐ **EGE OTO A. Ş. (1970)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	43,28
Koç Ailesi	: %	8
Egemak	: %	13,5
Koç Ticaret	: %	10

Ege bölgesinde Otosan ürünlerinin, İzmir'de Uniroyal lastiklerinin pazarlanması ve sattığı ürünlerin yedek parçaların ithali, alım ve satımı işlerini yürütmektedir.

☐ **GÜNOTO GÜNEY OTOMOBİL TİCARET A.Ş. (1971)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	51,75
Diğer	%	48,25

Halka açık bir şirket olarak kurulan Günoto motorlu araçlar ticareti ile uğraşmaktadır.

☐ **İSTANBUL OTO A. Ş. (1969)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	50,66
Koç Ailesi	: %	15,42
Koç Hold. Em. Y. San. V.	: %	5,33
Akbank	%	15

Murat ve Fiat ünitelerinin yedek parçalarının bölgedeki ticaretini yürütmekte.

☐ **MOTOR TİCARET A. Ş. (1955)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	48,33
Koç Ailesi	: %	15,67
Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.	: %	12

Ford İstanbul, Trakya, Marmara ve Karadeniz bölgeleri dağıtıcılığı; Broderna Skoogs A. B. ve Expendite Ltd. firmalarının temsilciliğini; Arçelik triportör dağıtıcılığını yapmaktadır.

☐ **ORMAK OTA ANADOLU MAKİNA VE TİCARET A.Ş. (1959)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	58,5
Koç Ailesi	: %	5

Fiat Orta Anadolu dağıtıcılığını yapmaktadır.

☐ **OTOKOÇ A. Ş. (1958)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	43
Koç Ailesi	: %	24,34
Koç Ticaret ve Yatırım A.Ş.	: %	10,83

Şirket Oliver International S. A. ve Fruehauf Corporation'un bütün Türkiye, Ford Motor Company'nin (İngiltere / Almanya / Amerika) Orta Anadolu temsilcisidir.

☐ OTTAR OTO VE TARIM ARAÇLARI TİCARET A.Ş. (1970)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	55,9
<u>Koç Ailesi</u>	: %	23,1
<u>Koç Hold. Em. Y. San. V.</u>	: %	5
<u>Vehbi Koç Vakfı</u>	: %	2

Oto - Yol ürünleri dağıtıcılığı, Murat otomobilleri ve Fiat traktörleri bölge bayılığı (Eskişehir) için kurulmuştur.

☐ ROYAL LASTİKLERİ TEVZİ A. Ş. (1963)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	12
<u>Koç Ailesi</u>	: %	8,8
<u>Egemak</u>	: %	20
<u>Otokoç A.Ş.</u>	: %	20
<u>Motör Ticaret A.Ş.</u>	: %	20

Üniroyal T.A.Ş. ürünlerinin satış ve dağıtımını yürütmektedir.

☐ SETUR OTO SERVİS TURİSTİK OTO A.Ş. (1973)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	10
<u>Koç Ailesi</u>	: %	22
<u>Servis Turistik A.Ş.</u>	: %	60

Şirketin amacı her tür motorlu taşıt araçları ile ziraat makina ve aletleri, ulaştırma, bayındırlık ve liman tesislerine ait makineler ve yedek parçalarının alım-satımı ve kiraya verilmesi ile uğraşmaktır.

☐ STANDARD BELDE A.Ş. (1951)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	15
<u>Koç Ailesi</u>	: %	14,45
<u>Koç Yatırım ve Pazarlama A.Ş.</u>	: %	22,22

Şirketin faaliyet konusu, Ford ana bayılığı, belediye taahhütleri, Yale istif makineleri, benzeri temsilcilikler ve ithalatıdır.

☐ TOFAŞ OTO TİCARET A. Ş. (1970)

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	%	44
<u>Kan Grubu Şirketleri</u>	: %	5
<u>M.K.E. Kurumu</u>	: %	39
<u>Türkiye İş Bankası</u>	: %	10

Murat-124 otomobillerinin genel dağıtıcısıdır.

☐ TORMAK TOROS MAKİNA VE TİCARET A.Ş.

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: %	61,2
<u>Koç Ailesi</u>	: %	6,2

Güney ve Güneydoğu illerini içine alan onyedili ilde Fiat ürünlerini pazarlamak için kurulmuştur. Ayrıca Koç Topluluğunun Otomotiv Grubunun ürünlerinin bölgede satışını da yürütmektedir.

● **LPG (LİKİT PETROL GAZI) GRUBU :**

☐ **ANKARA GAZ SATIŞ A. Ş. (1963)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 44
Mobil Oil Türk A.Ş. (Amerikan):	% 56

☐ **AYGAZ A. Ş. (1961)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 31,25
<u>Koç Ailesi</u>	: % 6,25
Koç Holdinge bağlı şirketlerin mensupları	: % 17,5
Liquid Petroleum Gas Development Co. (ABD)	: % 35
Mobil Oil T.A.Ş. (ABD)	% 10

Mobil'cilerin yönetim kuruluna katıldığı Aygaz çok kârlı bir ticaret alanı olan LPG dağıtım ve satışında faaliyet göstermektedir.

☐ **MOBİL GAZ A.Ş. (1963)**

Aygaz	: % 44
Mobil Oil T.A.Ş. (ABD)	: % 56

Aygaz Yönetim Kurulundaki iki Mobil'ci Mobil-Gaz'ın da yönetim kurulundadır ve şirketin faaliyet alanı bir önceki şirketin aynısıdır.

☐ **AEROSOL VALF SANAYİ A.Ş. (1972)**

Aygaz	: % 10
ECA Pres Döküm	: % 12,5
Diğer	% 77,5

Halka açık bir şirket olarak kurulan şirket valf üretmektedir.

☐ **BURSAGAZ TİCARET A.Ş. (1965)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 51
<u>Koç Ailesi</u>	: % 1,5
Aygaz	: % 41

Bursa civarında LPG, LPG cihazları ve elektrikli ev aletleri satışı yapmaktadır.

☐ **GAZ ALETLERİ A. Ş. (1961)**

<u>Koç Holding A.Ş.</u>	: % 12,4
<u>Koç Ailesi</u>	: % 21,5
Koç Ticaret ve Yatırım A.Ş.	: % 35
Mobil Oil T.A.Ş. (ABD)	: % 30

Şirket LPG tüpleri, vana ve detantörleri, ocakları, lamba, soba ve termosifonları üretimiyle uğraşmaktadır. A/S Kosanges International Danimarka lisansı altında üretim yapılmaktadır.

● KOÇ TOPLULUĞUNA BAĞLI ŞİRKETLER :

☐ DEMİR EXPORT A.Ş. (1957)

Ereğli Demir-Çelik'e demir cevheri satmak için AİO (Uluslararası Kalkınma Bankası) kredi fonlarından yararlanarak geliştirilen bir maden işletmesidir.

☐ GENERAL ELEKTRİK T.A.O. (1948)

1946'dan sonraki yeni dönemde Koç'un katılmasıyla kurulan ilk yerli-yabancı sermaye ortaklıklarındandır. Yedi kişilik yönetim kurulunda dört yabancı temsilci yer almaktadır. Şirket, erkandesan, floresan ve civâ buharlı ampullerle cam kavanoz ve tüpler üretmektedir.

☐ HALİÇ ANTREPOCULUK LTD. ŞİRKETİ (1953)

Şirketin çalışma alanı, depolama, yükleme-boşaltma, gümrükleme, nakliye işleri ve ithalattır.

☐ KOÇ TİCARET VE YATIRIM A.Ş. (1938)

Koç Topluluğu içindeki ilk anonim şirket olan Koç Ticaret'in konusu, ithalât, ihracat ve yabancı firma bayilikleridir.

☐ SERVİS TURİSTİK A.Ş. (1965)

Şirket'in konusu turistik kuruluşların gereksinime duyduğu malları ithal etmek, seyahat acentaları kurmak, serbest bölge ve liman rejimlerinin gerektirdiği ithalât ve transit işlemlerini yapmaktır. **Diners Club'**ün Türkiye temsilcisi olan şirketin İstanbul, Ankara, İzmir havaalanlarında, İstanbul, İskenderun, Mersin, Anamur, Marmaris, Kuşadası, Bodrum limanlarında gümrüksüz eşya satan mağazaları vardır.

☐ TURİSTİK İŞLETMELER A.Ş. (1955)

Şirket, Gici Rusconi'nin müdürlüğünde İstanbul'un en modern otellerinden Divan Oteli'ni işletmektedir.

VEHBİ KOÇ'UN İLİŞKİSİ OLDUĞU DİĞER ŞİRKET VE KURULUŞLAR

☐ FENNÎ VE SİHHÎ TESİSAT LTD. ŞTİ.'nin konusu, kalorifer, havalandırma, sıhhi tesisat, ithalât ve ticaret işleridir.

☐ FER TİCARET LTD. ŞTİ., inşaat malzemesi, ithalât ve toptan satışı alanında bulunmaktadır.

☐ TANKER TRANSPORT VE TİCARET A.Ş.'nin faaliyet konusu likit petrol gazının deniz nakliyesidir.

☐ ANADOLU CAM SANAYİİ

Koç Holding A.Ş.

Yapı ve Kredi Bankası % 10

İFC (Uluslararası Finansman Kurumu)

Glaverbel S. A. (Belçika) % 20

☐ GAZSAN LİKİT GAZ SAN. T.A.Ş. (1962)

Vehbi Koç ve Şirketleri

Kosangaz (Danimarka)

Antargaz (İsviçre)
Liquard Petroleum Gas (Lübnan)
Com. Industrielle de Gaz (Fransa)

☐ **TAM HAYAT A. Ş. (1966)**

Vehbi Koç
Nejat Eczacıbaşı
Ahmet Dallı
Semih Tuğlu
Bülent Yazıcı
Akbank

% 10

Osmanlı Bankası

American International Underwriters % 10 (ABD)

Tam Hayat da, Tam Sigorta gibi, sigorta alanında ünlü Türk işadamları ile Amerikan şirketlerini biraraya getirmektedir.

☐ **TÜRK - ALMAN TURİZM A.Ş. (1969)**

Koç Holding A.Ş. : % 15,6

Vehbi Koç : % 4,7

Türkiye İş Bankası : % 28,8

Deutsche Ge. for Witrh. Tusammenarbeit Deut. Hotelges fur

Entwicklungslander (Almanya) : % 51

☐ **TÜRK PIRELLİ LASTİKLERİ A.Ş. (1959)**

Vehbi Koç

Eli Burla

Türkiye İş Bankası

% 23,75

Eczacıbaşı Holding

Tegenso Tic. Ltd. Şti.

Société Internationale Pirelli (İtalya)

% 61

☐ **UNİROYAL ENDÜSTRİ T.A.Ş. (1961)**

Vehbi Koç

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası

Yapı ve Kredi Bankası

% 10,03

Etker Taylan

Hazım Kuyucak

Cihan İren

United States Rubber Company (ABD)

☐ **TÜRKİYE SINAİ KALKINMA BANKASI (TSKB)**

«Hükümetimiz, Türkiye'de bir kalkınma bankası kurulması için 1940 yılında Dünya Bankası ile görüşmelere başlamıştı. Bu görüşmeler sonunda, Dünya Bankası ile anlaşmaya varıldı ve 2 Haziran 1950'de TSKB kuruldu. İlk olarak Mr. Tucker adında bir Amerikalı müdür geldi. İlk idare meclisine eski İş Bankası Genel Müdürü Mecit Duruiz, rahmetli Profesör Hazım Atıf Kuyucak, Nuri Dağdelen, Hakkı Avunduk ile Cabir Selek, Suphi Aragon ve ben seçildik» (Vehbi Koç, Hayat Hikâyem, s. 108).

☐ **EREĞLİ DEMİR ÇELİK SANAYİİ (A.Ş.)**

«Türk Hükümeti, Amerikan Hükümeti'nin vereceği 129 milyon dolar kredi ile, Ereğli'de İkinci Demir Çelik Sanayii'nin kurulmasına karar veriyor.

Demir Çelik Fabrikaları kurmakta uzmanlaşmış Amerikan firmalarından Koppers işi almak için Westinghouse ile birlikte bir grup olarak anlaşıyor... Sıra Şirketin kuruluşuna ve İdare Meclisinin seçimine geliyor.

Koppers ve Amerikan hükümeti bu şirketin tümüyle bir özel kuruluş olmasını şart koşuyorlar. Bunun için de bir kanun çıkıyor. İdare Meclisine bir Türk işadamlarının alınması kararlaştırılıyor. Amerikalılar tarafından benim adım hükümete teklif ediliyor...

Ereğli Demir Çelik Sanayii A.Ş.'nde Ocak 1966 tarihine kadar İdare Meclisi üyesi ve Başkan Vekili olarak bulunduktan sonra ayrıldım.» (Vehbi Koç, Hayatım, s. 110-111).

□ ORDU YARDIMLAŞMA KURUMU (OYAK)

«1.3.1961 tarihinde OYAK kuruldu. OYAK'nun kurulması konusundaki kanuna göre Milli Savunma Bakanı, OYAK Genel Kurulu'na Silahlı Kuvvetler dışından üç üye seçebiliyordu. O sırada Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar (Sancar MC Hükümeti kurulurken CGP'den CHP'ye geçmiştir) bu üyeliklere Bülent Yazıcı'yı (TSKB Genel Sekreteri), Kâzım Taşkent'i (Yapı ve Kredi Bankası'nı temsil ederek) ve beni seçti.» (Vehbi Koç, Hayatım, s. 112). Ertesi yıl Koç ve diğer iki özel kesim mensubu OYAK'ın çalışmaları konusunda Genel Kurul üyeleriyle çelişkiye düştüklerinden Genel Kurul'a seçilmediler.

Bu yazının hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar :

- KOÇ HOLDİNG A.Ş.'ni tanıtan bir rapor.
- Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni, cilt II, 5. baskı, Bilgi Yayınevi.
- Türkiye'de Sermayenin Yapısı, İLKE dergisi, Haziran ve Ağustos 1974 sayıları.
- Mehmet Barlas, İçimizden Biri, Günaydın, Haziran 1976.
- Günümüzde Emperyalist Sömürü Mekanizması, TİB Yayınları, no. 9
- Vehbi Koç, Hayatım.
- İstanbul Sanayi Odası Dergisi, 15 Haziran 1967 ve 15 Ekim 1967 sayıları.
- 50 Yıllık Koç Topluluğu ve Türkiye'de Kapitalizm, Cumhuriyet, 3 Haziran 1976.

UNCTAD IV. DÜŞÜNDÜKLERİ

UNCTAD diğer bir deyişle Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın dördüncüsü Mayıs ayı içinde Nairobi'de toplandı. Konferansın gündeminde, uluslararası ticarette fiyat istikrarının sağlanması, geri bırakılmış ülkelerin giderek artan borç yükü, buna ilişkin yeni düzenlemeler, ve ticaretin geliştirilmesi gibi konular yer alıyordu.

Geri bırakılmış ülkelerle, emperyalist ülkeler arasındaki dış ticaret ilişkileri, öteden beri sömürünün ve emperyalizmin geri bıraktıracı etkisinin somutlaştığı alanlardan birini oluşturur. Gelişmiş kapitalist ülkeler endüstri için gerekli hammaddelerin büyük bir kısmını, tarımsal ürünlerin de belirli bir bölümünü sistem içinde yer alan geri bırakılmış ülkelerden sağlamaktadırlar. Gerçekte, geri bırakılmış ülkelerin dış ticaret gelirleri, sayısı oldukça kısıtlı bazı hammaddelerin ve tarımsal ürünlerin ihracına bağlıdır. Sorun da burada ortaya çıkmakta. Dış ticaret hadleri sürekli olarak, bu ülkelerin ihraç ettiği malların aleyhine gelişmekte. Yani bu ülkelerin ihraç ettiği tarımsal ürün veya hammad-

delerin fiyatları sabit kalır, veya düşerken ithal ettikleri sanayi mamullerinin fiyatları sürekli artmakta ve geri ekonomik yapının ürünü olan dış ticaret açıklarının biraz daha artmasına sebep olmaktadır.

Geri bırakılmış ülkelerdeki hammadde kaynaklarının bir bölümü, doğrudan doğruya uluslararası tekeller tarafından bu alana yapılan yatırımlar aracılığıyla işletilmekte ve ucuza maledilmektedir. Hammadde kaynakları yabancı sermaye tarafından doğrudan yatırımlarla sömürülmesi, yani yerli şirketler tarafından işletilse bile, büyük bir bölümü ihraç edilmektedir. Fakat bu ülkeler ihraç ettikleri malların fiyatlarını denetleyememektedirler. Çünkü söz konusu malların alıcıları, genellikle, uluslararası piyasaya hakim olan dev tekellerdir. Diğer yandan, gelişmiş kapitalist ülkelerde ithal edilen sanayi mamullerinin fiyatları da bu ülkelerde, sanayinin tekelci yapısından ötürü, yine tekeller tarafından belirlenmektedir. Bu, eşit olmayan koşulların belirlediği ticaret, geri bırakılmış ülkelerin sürekli olarak dış ticaret açığı vermesine neden olmakta. Büyük boyutlara ulaşan dış ticaret açıklarının sebep olduğu dış ödemeler dengesindeki açıklar ise genellikle, emperyalist ülkelerden veya onların denetimindeki IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerden alınan borçlarla dengelenmeye çalışılmaktadır.

Dış borçlar sömürünün daha da yoğunlaşmasına yol açmakta ve burjuva iktisatçıları tarafından «kalkınan» veya «gelişen» ülkeler diye tanımlanan ülkelerle, gelişmiş ülkeler arasındaki uçurum giderek derinleşmektedir. Alınan borçlar ancak geçici ekonomik rahatlıklara sebep olmakta fakat kalkınma sorununa köklü çözümler getirecek nitelikler taşımamaktadır. Bu yüzden geri bırakılmış ülkeler borçlarının faizlerini ödeyebilmek için dahi, yine borçlanmak zorunda kalmaktadırlar. Bu süreç, çoğu zaman borçların giderek birikmesine ve borçlanan ülkelerin borçlarını ödeyemez duruma düşmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu da emperyalizmin geri bırakılmış ülkelerin emekçi sınıf ve tabakaları üzerindeki tahakkümünü daha da yoğunlaştırmaktadır.

Özetlenmeye çalışılan mekanizma, «az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabalarına yardımcı olma» görüntüsü altında sürdürülmekte ve «bilimsel» kaynağını uluslararası örgütlerin hazırladığı raporlardan almaktadır.

UNCTAD uluslararası ticaret alanındaki bu eşitsizliğe karşı, geri bırakılmış ülkelerin, daha çok radikal küçük burjuva yönetimlere sahip ülkelerin öncülüğünde beliren tepkisinin ürünü. Bu ülkeler uluslararası ticaret ilişkilerinde mevcut, eşit olmayan mübadele koşullarının düzeltilmesini, Birleşmiş Milletler ve ona bağlı diğer kuruluşlardan talep etmekte. UNCTAD konferansları gelişmiş kapitalist ülkelerle, geri bırakılmış ülkeler arasında bu konuda tartışmaların yürütüldüğü bir forum niteliğini taşıyor. Bu konferansların önemi, alınacak kararların IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerin politikalarını bir ölçüde de olsa, etkilemeye yönelik olmasından kaynaklanmakta. Fakat söz konusu konferanslarda, çözüm yine sistem içinde aranmakta veya sistemin kendine özgü işleyişine suni müdahalelerle sorunun çözülebileceği umulmaktadır. Bu anlayış ancak burjuva iktisatçıları tarafından oluşturulan, uluslararası ticaret ve kalkınma teorileri çerçevesinde tutarlı olabilir. Nitekim, son konferans dışında, şimdiye kadar üç kez toplanmış olmasına rağmen UNCTAD geri bırakılmış ülkelerin sorunlarına çözüm getirememiştir ve sorunların mevcut ele alınış biçimi sürdüğü sürece getirilmesi de beklenemez. Çünkü geri bırakılmış ülke halkla-

riyla, sisteme egemen olan emperyalistler arasındaki çıkar çelişkileri uzlaşmaz niteliklere sahiptir. Bu nedenle, geri bıraktırılmış ülkelerin ekonomik sorunları ,emperyalist-kapitalist sistem içinde veya bu sistem temel alınarak yapılacak yeni düzenlemelerle çözümlenemez.

UNCTAD IV., 154 ülke temsilcisinin katılımıyla toplandı. Konferans önde gelen emperyalist güçlerle, geri bıraktırılmış ülkeler arasında geçen oldukça çetin tartışmalardan sonra, tarafların değişik şekillerde yorumlayabilecekleri bir uzlaşma metniyle son buldu.

Konferansa katılan ülkelerin büyük bir çoğunluğu, hammadde fiyatlarının istikrara kavuşturulması, dış borçların ödenmemesi veya ertelenmesi üzerinde duruyorlardı. Hammadde fiyatlarının istikrara kavuşturulması konusunda, birbirini tamamlaması düşünülen iki öneri yer alıyordu. Ortak bir fon kurulması ve hammadde fiyatlarının bir indeksle sanayi mamulleri fiyatlarına bağlanması. Geri bıraktırılmış ülkelerin bu önerilerine ABD, Batı Almanya ve İngiltere gibi ülkeler muhalif kaldılar. Bu arada, ABD'nin hammadde üretimini artırma amacına yönelik, yeni bir uluslararası banka kurulması önerisi de reddedildi. Fon konusunda özellikle bazı Afrika ülkelerinin kararlı tavrı, emperyalist güçleri etkiledi ve sonuçta konferansın başarısızlıkla sonuçlandığı görüldü. Ortadan kaldırmak amacıyla bir uzlaşma metni hazırlandı. Kabul edilen bu metne göre, ortak fon için şimdilik yalnızca hazırlık çalışmalarına başlanacak ve gelecek yıl en geç Mart ayında fon konusunda yeni bir konferans düzenlenecektir.

Konferansta geri bıraktırılmış ülkelerin diğer bir önerisi de hammadde fiyatlarının bir indeksle sanayi mamulleri fiyatlarına bağlanmasıydı. Bu öneri gelişmiş kapitalist ülkelerin sert tepkileriyle karşılaştı. Yapılan tartışmalar sonucunda belirlenen uzlaşma metnine bu konuyla ilgili olarak, hammadde fiyatlarının tesbitinde mamul madde fiyatlarının da dikkate alınacağı yönünde bir madde konuldu. Buna karşılık teknoloji transferi, uluslararası ticaretin düzenlenmesi ve dış borçlar konusunda, herhangi somut bir karar alınamadı.

UNCTAD IV., yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi geri bıraktırılmış ülkelerin sorunlarına çözüm getirecek bir nitelik taşımamaktadır. Alınan kararlar da bunun en belirgin örneğidir. Konferansın tek faydası belki de geri bıraktırılmış ülkelerle emperyalizm arasındaki çelişkinin bir kez daha belirlenmesine yardımcı olmasıdır.

Pul

Adres :

TÜM İKTİSATÇILAR
BİRLİĞİ
AYLIK BÜLTENİ
Karanfil Sok. 14/10

Kızılay/ANKARA